

Inwentaryzacja i analiza dostępnych
i wykorzystywanych zasobów oraz usług publicznych
świadczonych przez Związek Celowy Gmin MG-6

*Raport cząstkowy z badań – usługi społeczne
(pomoc społeczna)*

Projekt realizowany przez Związek Celowy Gmin MG-6 z siedzibą w Gorzowie Wlkp.

ul. Sikorskiego 3-4

66-400 Gorzów Wlkp.

Biuro Związku Celowego Gmin MG-6

Gorzów Wlkp., ul. Warszawska 6

tel.: 95 733 04 93/94, fax: 95 733 04 95

e-mail: zcg-mg6@wp.pl, zcg-img6@o2.pl

<http://www.zcg.net.pl>

Opracowanie merytoryczne

Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER

43-400 Cieszyn, ul. Zamkowa 3a/1

tel./fax: +48 33 851 44 81

www.deltapartner.org.pl

Gorzów Wielkopolski – Cieszyn – 2013

Projekt „Profesjonalizacja usług publicznych na terenie Związku Celowego Gmin MG-6 – poprzez diagnozę potrzeb społecznych i doskonalenie kompetencji kadr” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna.

POMOC TECHNICZNA
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
ROZWOJU
REGIONALNEGO

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	5
2. Usługi społeczne	7
2.1. Zasoby i odbiorcy w ramach systemu usług społecznych	9
2.1.1. Analiza struktury instytucjonalnej w usługach społecznych.....	13
2.1.2. Zasoby materialne, finansowe i infrastruktura usług społecznych	21
2.1.3. Analiza zasobów ludzkich w sektorze usług społecznych	24
2.2. Struktura zależności funkcjonalnych systemu usług społecznych w obrębie MG-6.....	25
2.3. Analiza efektywności i jakości usług społecznych (pomocowych) na obszarze MG-6....	26
2.4. Aktywność organizacji pozarządowych w sektorze pomocy społecznej	29
Spis tabel	32
Spis rysunków	33

1. Wprowadzenie

Niniejsze opracowanie jest raportem cząstkowym w dziedzinie usług społecznych (pomocy społecznej), opracowanym w ramach projektu, pt. „Profesjonalizacja usług publicznych na terenie Związku Celowego Gmin MG - 6 - poprzez diagnozę potrzeb społecznych i doskonalenie kompetencji kadr”.

Podstawą opracowania były przeprowadzone w dniach 22-26 kwietnia 2013 r. wywiady pogłębione z ekspertami w dziedzinie pomocy społecznej, wyznaczonymi przez samorządy Gorzowa Wielkopolskiego, Santoka, Lubiszyna, Bogdańca, Kłodawy i Deszczna.

2. Usługi społeczne

Odbiorcami usług publicznych w zakresie pomocy społecznej na obszarze MG-6 są przede wszystkim osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej. Głównym usługodawcą w tym obszarze są instytucje publiczne. Według danych GUS za 2011 rok liczba osób korzystających z pomocy społecznej wyniosła 10 909 osób, co stanowi aż 6,7% ogólnej liczby mieszkańców na obszarze MG-6. Ponadto odbiorcami usług społecznych są osoby bezrobotne, których liczba wyniosła 7 608. Zatem możemy przyjąć, że liczba odbiorców usług publicznych w zakresie pomocy społecznej wynosi 18,5 tys. osób. Łącznie w 2011 roku na pomoc społeczną na obszarze pomocy społecznej samorządu MG-6 wydały 94,7 mln. złotych.

W zakresie świadczenia usług w zakresie pomocy społecznej najwyższą ocenę uzyskała celowość kierunków wydatkowania środków, co świadczy o bardzo dobrym rozpoznaniu potrzeb społeczności lokalnych oraz fachowości kadr instytucji i organizacji zajmujących się realizacją usług społecznych. Jednocześnie nisko została oceniona została skuteczność działań podmiotów ekonomii społecznej realizujących usługi społeczne. Może to budzić pewne wątpliwości ze względu na fakt, że ostatnim czasie w skali kraju wydatkowano znaczne środki finansowe na wsparcie rozwoju sektora organizacji pozarządowych.

Instytucje świadczące usługi w zakresie pomocy społecznej w zgodnej opinii ekspertów posiadają wykwalifikowaną kadrę. Wysokie kwalifikacje pracowników przekładają się na dobrą ocenę wiedzy na temat rzeczywistych potrzeb mieszkańców w zakresie pomocy społecznej.

W Gorzowie Wielkopolskim działalność prowadzi wiele instytucji świadczących usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej. Należą do nich Gorzowskie Centrum Pomocy Rodzinie i Pomocy Społecznej oraz Powiatowy Urząd Pracy. To właśnie w Gorzowie Wlkp. dostęp do usług pomocy społecznej uważany jest za najlepszy. Z tego względu eksperci z dziedziny pomocy społecznej postulują zwiększenie i zacieśnienie współpracy w ramach MG-6 w zakresie pomocy społecznej.

Obszary wiejskie MG-6 borykają się z wieloma problemami społecznymi. Przykładowo w Gminie Lubiszyn, aż 1/5 mieszkańców korzysta z finansowego i niefinansowego wsparcia z pomocy społecznej. Relatywnie wysokie bezrobocie, bezradność mieszkańców, brak aktywności

społecznej powoduje, że zapotrzebowanie na wysokiej jakości usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej jest bardzo wysokie. Dodatkowo, jak wskazują eksperci z dziedziny pomocy społecznej, odczuwalny jest brak silnych organizacji pozarządowych, które mogłyby przejąć część zadań od samorządów. Ośrodki pomocy społecznej odczuwają coraz większe obciążenia ze strony państwa, bez zabezpieczenia środków finansowych na ten cel. Pilną potrzebą jest również wzmocnienie mechanizmów aktywizujących mieszkańców w zakresie tzw. samopomocy, której najważniejszym elementem jest wolontariat. Najczęstszą barierą w dostępie do usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej dla mieszkańców jest komunikacja publiczna.

Gorzów Wlkp. jest dla gmin wiejskich MG-6 bardzo ważny z punktu widzenia rynku pracy. Większa liczba miejsc w pracy w Gorzowie wpływa na złagodzenie problemów społecznych w sąsiednich gminach. Analizując rynek pracy i liczbę bezrobotnych dochodzimy do wniosku, że w przypadku spadku koniunktury i wzrostu bezrobocia to mieszkańcy gmin pierścienia Gorzowa Wielkopolskiego są w większym stopniu dotknięci problemem braku pracy. To z kolei wymaga podejmowanie wzmoczonych działań osłonowych, na które często brakuje środków finansowych.

W zakresie profesjonalizacji usług publicznych Gorzów Wielkopolski priorytetowo traktuje zwiększenie zakresu wspierania rodzin, dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych oraz zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców miasta. Dla Gminy Lubiszyn priorytetem jest podniesienie jakości usług opiekuńczych oraz poprawie warunków do prowadzenia działań przez organizacje pozarządowe. Dla Kłodawy zwiększenie roli organizacji pozarządowych oraz tworzenie przestrzeni dla mieszkańców dla działań samopomocowych. Dla Gminy Santok najważniejsze jest przede wszystkim wsparcie osób bezrobotnych poprzez tworzenie nowych miejsc pracy oraz warunków do zdobywania kwalifikacji zawodowych i przekwalifikowania zawodowego, szczególnie dla osób długotrwale bezrobotnych. Gmina Bogdaniec zamierza postawić na wzmocnienie III sektora w działania na rzecz zmniejszenia liczby beneficjentów pomocy społecznej. Priorytetem Gminy Santok w zakresie usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej jest przede wszystkim wsparcie osób starszych, niepełnosprawnych oraz dzieci.

Najistotniejszym warunkiem do poprawy jakości usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej jest w pierwszej kolejności poprawa przepływu informacji pomiędzy instytucjami i organizacjami świadczącymi usługi społeczne oraz lepsze rozpoznanie potrzeb społeczności lokalnych. Rekomendacje dla podniesienia jakości usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej na obszarze Związku Celowego MG-6 przedstawiają się następująco:

1. Podnoszenie jakości i dostępności infrastruktury pomocy społecznej, w tym mieszkań socjalnych,
2. Podniesienie zakresu i jakości oferty dla dzieci i młodzieży oraz rodzin,
3. Podniesienie zakresu i jakości usług opiekuńczych zwłaszcza dla osób starszych i niepełnosprawnych,
4. Aktywizacja społeczności / mieszkańców, zwiększenie aktywności społecznej, integracji społecznej,
5. Wzrost liczby i roli organizacji pozarządowych w zaspokajaniu potrzeb mieszkańców w dziedzinie pomocy społecznej.

Do zadań, które można realizować wspólnie w ramach MG-6 jest integracja systemu usług publicznych w zakresie pomocy społecznej, wspólna realizacja projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej lub współpraca z organizacjami pozarządowymi. Postulowano również utworzenie jednego centrum integracji społecznej w Gorzowie Wielkopolskim z filiami w gminach wiejskich MG-6.

Do najważniejszych barier, które mogą przeszkodzić we współpracy w ramach MG-6 należą uwarunkowania prawne (np. ustawa o finansach publicznych), brak woli współpracy oraz brak środków finansowych.

2.1. Zasoby i odbiorcy w ramach systemu usług społecznych

Odbiorcami usług publicznych w zakresie pomocy społecznej na obszarze MG-6 są przede wszystkim osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej. Usługodawcą w tym obszarze są instytucje publiczne. Według danych GUS za 2011 rok, liczba osób korzystających z pomocy społecznej wyniosła 10 909 osób, co stanowi aż 6,7% ogólnej liczby mieszkańców na

obszarze MG-6. Najwyższy odsetek osób korzystających z pomocy społecznej jest w gminie Lubiszyn i wynosi 19,3%, najniższy w Gorzowie Wielkopolskim.

Tabela 1. Świadczenia pomocy społecznej korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej

	Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej			Osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej			Osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem (%)		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Bogdaniec	324	351	348	836	905	868	12,2	13,0	12,3
Deszczno	186	270	207	611	836	584	7,8	10,1	6,9
Kłodawa	320	342	317	835	827	782	11,7	11,3	10,4
Lubiszyn	407	459	467	1242	1544	1335	18,5	22,4	19,3
Santok	259	242	238	813	725	673	10,5	9,3	8,6
razem	1 496	1 664	1 577	4 337	4 837	4 242	-	-	-
Gorzów Wlkp.	3 524	3 723	3434	7 053	7047	6 667	5,6	5,7	5,4
razem	5 020	5 387	5 011	11 390	11 884	10 909	-	-	-

Źródło: GUS

Obszary wiejskie MG-6 borykają się z wieloma problemami społecznymi. Wysokie bezrobocie, bezradność, brak aktywności społecznej powoduje, że zapotrzebowanie na wysokiej jakości usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej jest bardzo wysokie. Niestety barierą jest brak aktywnych organizacji pozarządowych, co nie pozwala na przeniesienie części zadań z pomocy społecznej na podmioty III sektora.

Bezrobocie

Jedną z ważniejszych instytucji świadczących usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej jest Powiatowy Urząd Pracy w Gorzowie Wielkopolskim. Urząd świadczy usługi w zakresie informowania osób poszukujących pracy o aktualnych dostępnych ofertach pracy i szkoleniach.

Oferuje również usługi w zakresie poradnictwa zawodowego. Urząd zajmuje się również udzielaniem wsparcia finansowego dla osób bezrobotnych. Pracodawcy z kolei mogą skorzystać z możliwości bezpłatnego umieszczenia na stronie internetowej urzędu informacji o wolnych miejscach pracy, pomocy przy rekrutacji oraz możliwości skorzystania z form dotowanych na stworzenie miejsc pracy.

Powiatowy Urząd Pracy w Gorzowie Wlkp. zgodnie z zapisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wyodrębnił w swojej strukturze organizacyjnej Centrum Aktywizacji Zawodowej. Głównym powodem utworzenia Centrum było większe niż dotychczas ukierunkowanie działalności Powiatowego Urzędu Pracy na realizację podstawowych usług rynku pracy i wzmocnienie prymatu działań aktywizujących na działaniach pasywnymi. Występuje potrzeba, a wręcz konieczność ułatwiania dostępu do rynku pracy osobom poszukującym pracy, zapewnienia osobom, które straciły pracę, bliskiego związku (kontaktu) z rynkiem pracy oraz możliwości zwiększania swych szans na zatrudnienie. CAZ ma przede wszystkim ułatwiać bezrobotnym i poszukującym pracy powrót na rynek pracy lub rozpoczęcie aktywności zawodowej.

Tabela 2. Stopa bezrobocia 2011 – 2013 r. porównanie

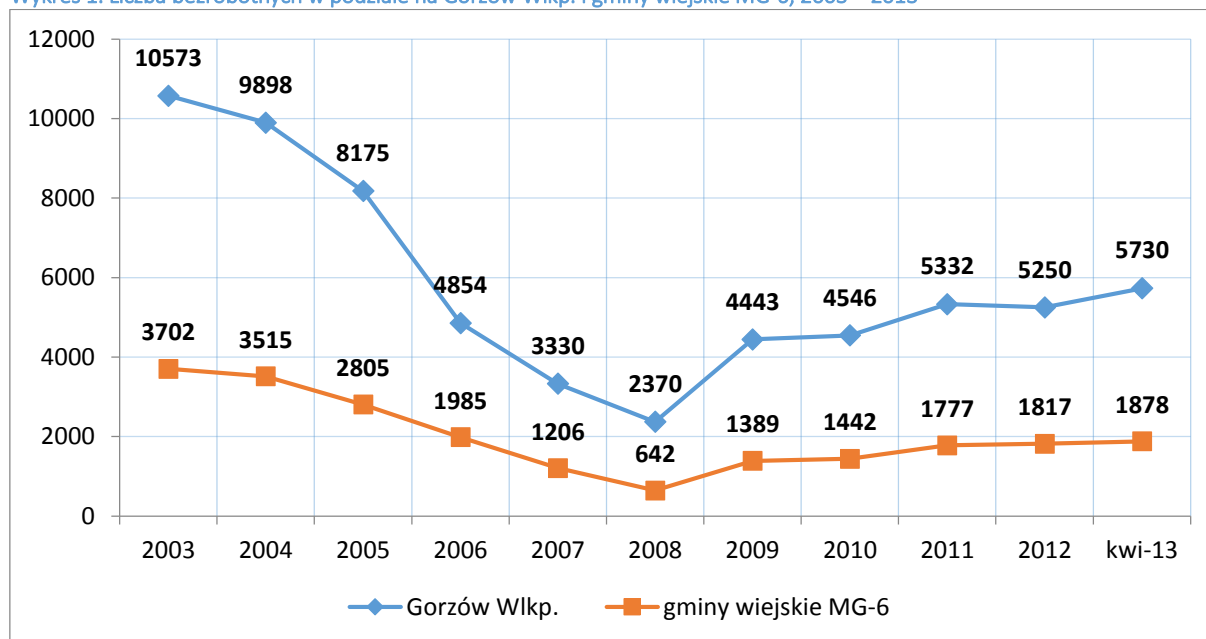
Okres	Stopa bezrobocia w Polsce	Stopa bezrobocia w województwie	Stopa bezrobocia w powiecie grodzkim (gorzowskim)	Stopka bezrobocia w powiecie ziemskim (gorzowskim)
styczeń 2013	14,2	16,9	10,2	14,3
grudzień 2012	13,4	15,8	9,3	12,7
styczeń 2012	13,2	16,5	10,4	14,2
grudzień 2011	12,5	15,4	9,4	13,0
styczeń 2011	13,1	16,6	9,1	13,1

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Gorzowie Wielkopolskim

Stopa bezrobocia na styczeń 2013 roku na obszarze MG-6 jest mniejsza niż w województwie lubuskim. Mieszkańcy Gorzowa Wielkopolskiego w porównaniu gmin ościennych są w mniejszym stopniu dotknięci problemem bezrobocia. Wyższa stopa bezrobocia na obszarach przyległych do Gorzowa może świadczyć z jednej strony o braku wymaganych kwalifikacji

pracowników, ale również problemów z dojazdem, co w opinii ekspertów z którymi przeprowadzono wywiady jest zasadniczą barierą w dostępie do usług publicznych na obszarze MG-6.

Wykres 1. Liczba bezrobotnych w podziale na Gorzów Wlkp. i gminy wiejskie MG-6, 2003 – 2013

Źródło: GUS oraz Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze (dane za 2012 i 2013 r.)

Na koniec kwietnia 2013 roku liczba bezrobotnych na obszarze MG-6 wyniosła 7 608 osób. Analizując ich liczbę można zauważyć zasadniczy i dynamiczny spadek liczby bezrobotnych w latach 2003 - 2008. W tych latach w Gorzowie Wielkopolskim liczba bezrobotnych spadła o 8203 osoby, co stanowiło 78% liczby bezrobotnych z 2003 roku. Analogicznie w gminach pierścienia miasta Gorzowa Wlkp. spadała o 3060 osób, co stanowi 83% liczby bezrobotnych w 2003 roku. Można zatem przyjąć, że spadek bezrobocia w tym okresie był porównywalny. Innymi słowy rynek pracy w przypadku wzrostu koniunktury i tym samym miejsc pracy jednakowo oddziałuje na bezrobotnych z Gorzowa Wlkp. jak i gmin ościennych.

Zauważalny jest również znaczny wzrost liczby osób bezrobotnych notowany od 2008 roku. Od końca 2008 roku do kwietnia 2013 roku liczba bezrobotnych w Gorzowie Wielkopolskim wzrosła o 3360 osób co stanowi aż 59% aktualnej liczby bezrobotnych. W gminach wiejskich MG-6 liczba bezrobotnych w tym okresie wzrosła o 1236 osób, co stanowi 66% aktualnej liczby bezrobotnych. Wynika z tego, że w przypadku spadku koniunktury i wzrostu bezrobocia to

mieszkańcy gmin pierścienia Gorzowa Wielkopolskiego są w większym stopniu dotknięci problemem bezrobocia.

2.1.1. Analiza struktury instytucjonalnej w usługach społecznych

Gorzów Wielkopolski

W Gorzowie Wielkopolskim działalność prowadzi wiele instytucji świadczących usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej. Jedną z ważniejszych jest Gorzowskie Centrum Pomocy Rodzinie i Polityki Społecznej. Centrum zostało powołane w celu wspierania osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia ich niezbędnych potrzeb życiowych oraz umożliwienia im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka, a także w celu umożliwienia osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Tabela 3. Instytucje świadczące usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej w Gorzowie Wlkp.

Nazwa placówki	Status
Gorzowskie Centrum Pomocy Rodzinie i Polityki Społecznej	publiczny
Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie	publiczny
Ośrodek Interwencji Kryzysowej	publiczny
Dom Pomocy Społecznej Nr 2 z filią "Dom w Połowie Drogi"	publiczny
Dom Pomocy Społecznej Nr 1 im. Marie Juchacz	publiczny
Rodzinny Dom Dziecka	publiczny
Ośrodek Wsparcia Rodziny	publiczny
Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych	publiczny
Pogotowie Opiekuńcze	publiczny
Ośrodek Rewalidacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem	niepubliczny
Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy	niepubliczny

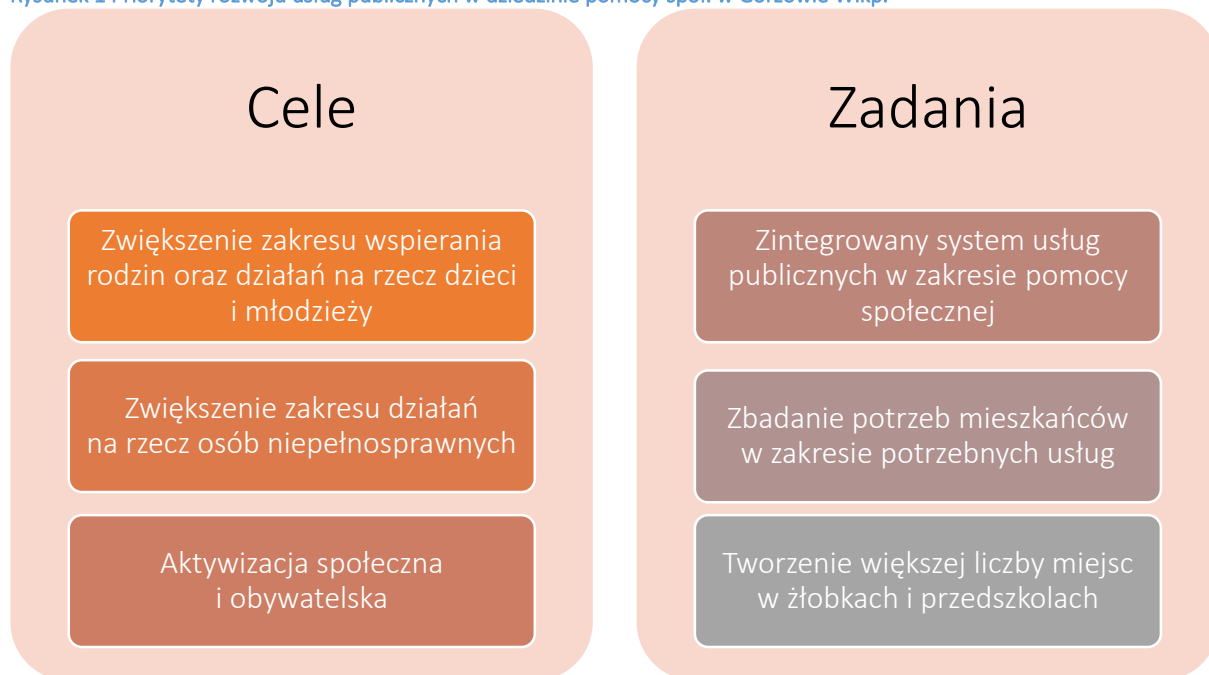
Źródło: opracowanie własne

Podmiotem odpowiedzialnym za pomoc społeczną jest w Gorzowie Wlkp. jest Gorzowskie Centrum Pomocy Rodzinie i Polityki Społecznej. Zgodnie ze statutem, GCPSiPS jest samodzielną jednostką organizacyjną nie posiadającą osobowości prawnej, działającą jako wyodrębniona jednostka budżetowa Miasta Gorzowa Wlkp. Nadzór nad działalnością Centrum sprawuje Prezydent Miasta Gorzowa Wlkp. Z kolei jednostkami budżetowymi nadzorowanymi przez Gorzowskie Centrum Pomocy Rodzinie i Polityki Społecznej są:

- Ośrodek Wsparcia Rodziny,
- Pogotowie Opiekuńcze,
- Rodzinny Dom Dziecka,
- Dom Pomocy Społecznej Nr 1 im. Marie Juchacz,
- Dom Pomocy Społecznej Nr 2 z filią "Dom w Połowie Drogi",
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej,
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Zgodnie z Regulaminem Organizacyjnym Urzędu Miasta Gorzowa Wielkopolskiego wydziałem odpowiedzialnym za pomoc społeczną jest Wydział Spraw Społecznych. Z informacji uzyskanych w ramach badań bezpośrednich (wywiady IDI) na terenie Gorzowa Wielkopolskiego można wnioskować, że gorzowski samorząd priorytetowo traktuje zwiększenie zakresu wspierania rodzin, dzieci i młodzieży oraz osób niepełnosprawnych. Ponadto istotnym kierunkiem rozwoju będzie kwestia zwiększenia aktywności społecznej (w tym obywatelskiej) mieszkańców miasta.

Rysunek 1 Priorytety rozwoju usług publicznych w dziedzinie pomocy społ. w Gorzowie Wlkp.

Źródło: Na podstawie IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

Miasto Gorzów Wielkopolski posiada dokument strategiczny planujący rozwój pomocy społecznej w dłuższej perspektywie czasowej. Jest to „Strategia Polityki Społecznej Miasta Gorzowa Wielkopolskiego na lata 2007 +”. Priorytetowymi grupami w świadczeniu usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej dla miasta Gorzowa Wlkp. są dzieci i młodzież, rodziny, osoby niepełnosprawne, seniorzy oraz organizacje pozarządowe.

W Strategii zawarto kompleksową koncepcję działań podejmowanych w granicach sfer polityki społecznej, ujętych problematycznie w pięciu priorytetach:

- priorytet pierwszy: zaspokojenie potrzeb społecznych dzieci i młodzieży,
- priorytet drugi: poprawa warunków funkcjonowania osób i rodzin (wspieranie rodzin w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej),
- trzeci priorytet: poprawa jakości i warunków życia osób niepełnosprawnych i ich rodzin,
- czwarty priorytet: realizacja zadań społecznych Miasta Gorzowa Wlkp. na rzecz seniorów,
- piąty priorytet: budowanie silnych organizacji pozarządowych oraz wzrost potencjału kapitału ludzkiego.

Gmina Lubiszyn

Według danych GUS za 2011 rok w Gminie Lubiszyn 467 gospodarstw domowych korzystało ze środowiskowej pomocy społecznej. Łącznie tej formy wsparcia udzielono 1 335 osobom. Gminę Lubiszyn charakteryzuje bardzo wysoki udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem. Prawie 1/5 mieszkańców korzysta z finansowego i niefinansowego wsparcia. Jest to najwyższy odsetek spośród wszystkich gmin tworzących Związek MG-6.

Tabela 4. Instytucje świadczące usługi w zakresie pomocy społecznej w Gminie Lubiszyn

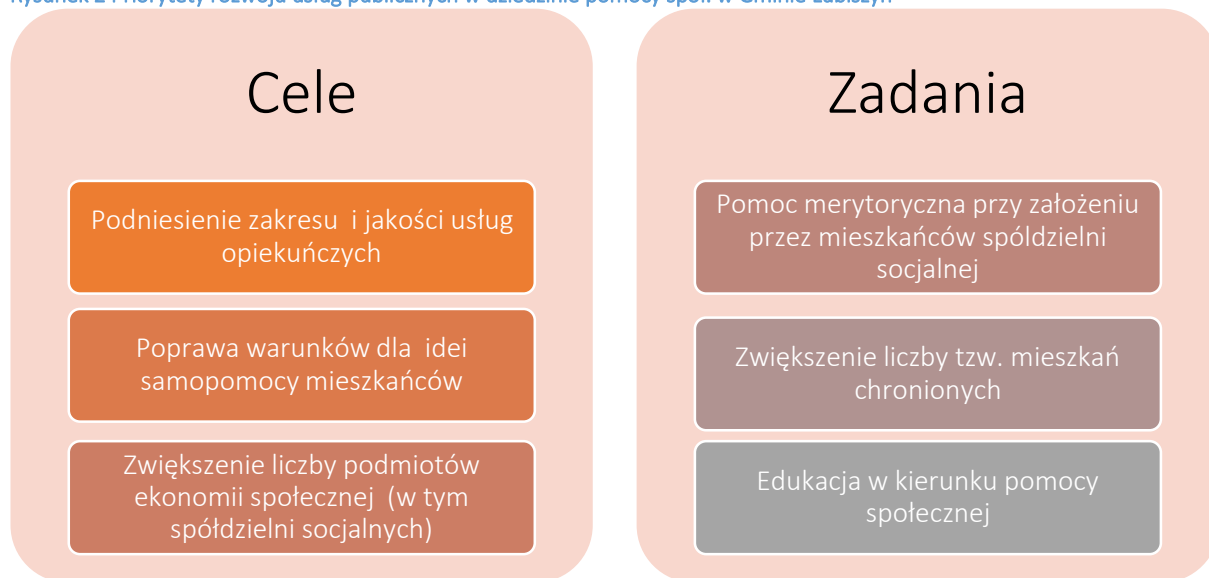
Nazwa placówki	Status	Uwagi
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubiszynie	Podmiot publiczny	-
Centrum Integracji Społecznej „Rozwój” w Lubiszynie	Podmiot publiczny	Prowadzony przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubiszynie

Źródło: opracowanie własne

Instytucją świadczącą usługi publiczne w ramach opieki społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lubiszynie, który jest jednostką organizacyjną Gminy Lubiszyn. W ramach OPS w Lubiszynie działalność prowadzi Centrum Integracji Społecznej, które służy reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem. W Gminie prowadzi działalność Gminna Komisja Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Priorytetem gminy w zakresie pomocy społecznej jest podniesienie jakości usług opiekuńczych oraz poprawa warunków do prowadzenia działań przez organizacje pozarządowe.

Rysunek 2 Priorytety rozwoju usług publicznych w dziedzinie pomocy społ. w Gminie Lubiszyn

Źródło: Na podstawie IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

Gmina Kłodawa

Według danych GUS za 2011 rok w Gminie Kłodawa 317 gospodarstw domowych korzystało ze środowiskowej pomocy społecznej. Łącznie tej formy wsparcia udzielono 782 osobom. Gminę Kłodawa charakteryzuje bardzo wysoki udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem. Ponad 10% mieszkańców korzysta z finansowego i niefinansowego wsparcia. Instytucją realizującą usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kłodawie.

Priorytetem Gminy Kłodawa w zakresie usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej jest zwiększenie roli organizacji pozarządowych oraz tworzenie przestrzeni dla mieszkańców dla działań samopomocowych.

Rysunek 3 Priorytety rozwoju usług publicznych w dziedzinie pomocy społ. w Gminie Kłodawa

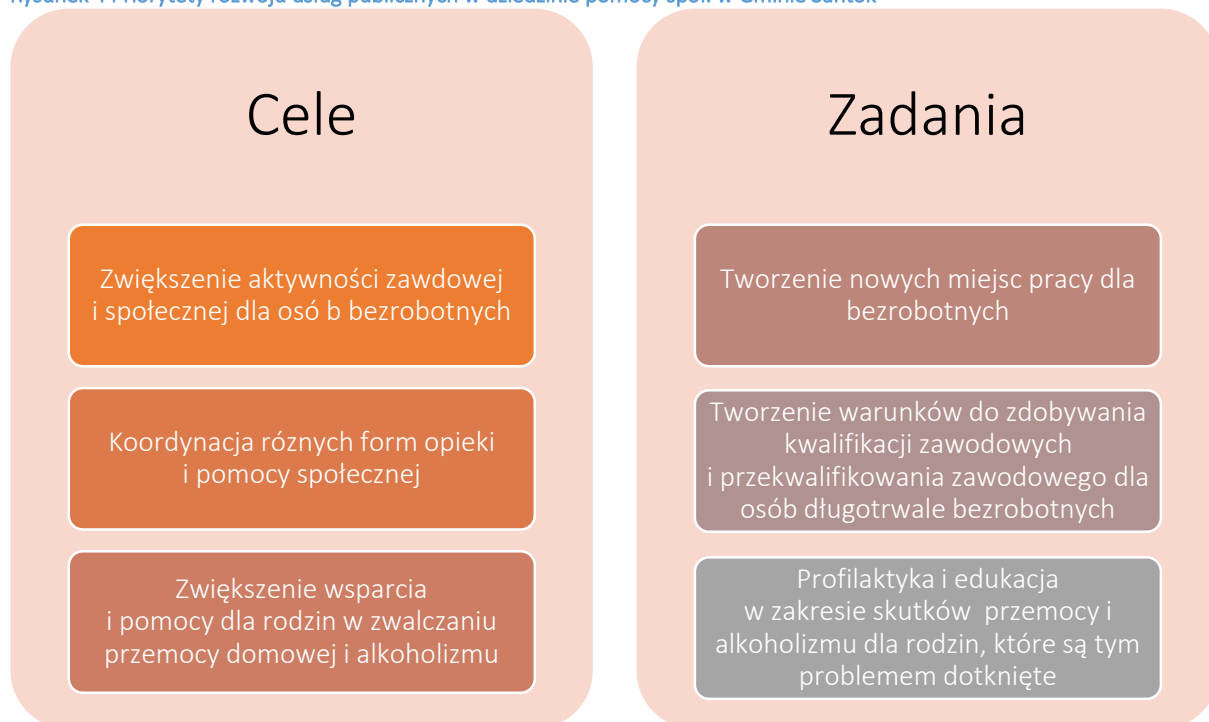
Źródło: Na podstawie IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

Gmina Santok

Według danych GUS za 2011 rok w Gminie Santok 238 gospodarstw domowych korzystało ze środowiskowej pomocy społecznej. Łącznie tej formy wsparcia udzielono 673 osobom. Gminę Santok charakteryzuje niski udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem. Jedynie 8,6% mieszkańców korzysta z finansowego i niefinansowego wsparcia. Instytucją realizującą usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Santoku.

Priorytetem Gminy Santok w zakresie usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej jest przede wszystkim wsparcie osób bezrobotnych.

Rysunek 4 Priorytety rozwoju usług publicznych w dziedzinie pomocy społ. w Gminie Santok

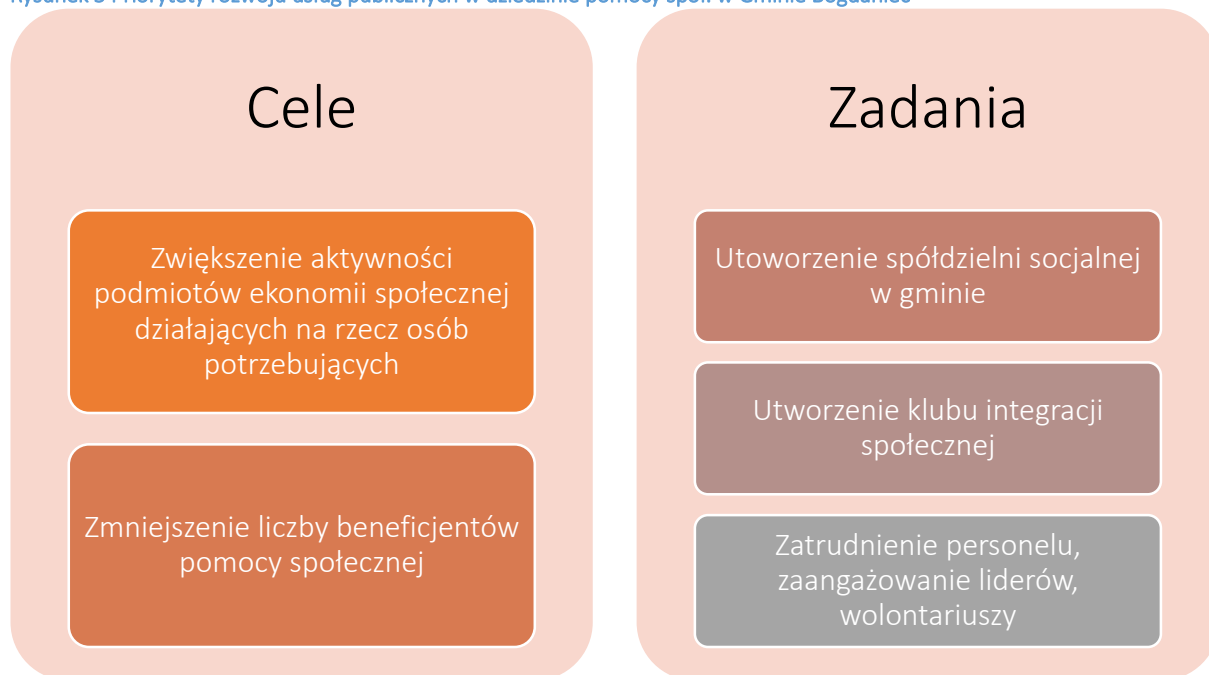

Źródło: Na podstawie IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

Gmina Bogdaniec

Według danych GUS za 2011 rok w Gminie Bogdaniec 348 gospodarstw domowych korzystało ze środowiskowej pomocy społecznej. Łącznie tej formy wsparcia udzielono 868 osobom, co stanowi 12,3% ogółu mieszkańców. Instytucją realizującą usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bogdańcu. Priorytetem Gminy Bogdaniec w zakresie usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej jest przede wszystkim wzmocnienie III sektora w działania na rzecz zmniejszenia liczby beneficjentów pomocy społecznej.

Rysunek 5 Priorytety rozwoju usług publicznych w dziedzinie pomocy społ. w Gminie Bogdaniec

Źródło: Na podstawie IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

Gmina Deszczno

Według danych GUS za 2011 rok w Gminie Deszczno 207 gospodarstw domowych korzystało ze środowiskowej pomocy społecznej. Łącznie tej formy wsparcia udzielono 584 osobom. Gminę Deszczno charakteryzuje niski udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem. Jedynie 6,9% mieszkańców korzysta z finansowego i niefinansowego wsparcia. Instytucją realizującą usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Deszcznie.

Priorytetem Gminy Deszczno w zakresie usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej jest przede wszystkim zwiększenie skali i efektywności działań koncentrujących się na wsparciu osób starszych, niepełnosprawnych oraz dzieci.

Rysunek 6 Priorytety rozwoju usług publicznych w dziedzinie pomocy społ. w Gminie Deszczno

Źródło: Na podstawie IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

2.1.2. Zasoby materialne, finansowe i infrastruktura usług społecznych

Samorządy tworzące Związek Celowy MG-6 realizując usługi społeczne w dziedzinie pomocy społecznej przekazały w 2011 roku kwotę 32,6 miliona zł dla osób potrzebujących. Środki te zostały przekazane na zasiłki rodzinne (wraz z dodatkami) oraz zasiłki pielęgnacyjne. Od 2009 roku kwota wypłacanych świadczeń systematycznie rośnie.

Tabela 5. Świadczenia rodzinne – kwoty świadczeń rodzinnych wypłaconych w roku – ogółem

Gmina	kwota świadczeń rodzinnych			kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami)			kwota zasiłków pielęgnacyjnych		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Bogdaniec	1 488	1 550	1 521	1 074	1 073	942	263	284	305
Deszczno	2 059	2 255	2 291	1 410	1 520	1 426	377	412	443

Kłodawa	1 427	1 519	1 437	937	1 005	862	316	330	338
Lubiszyn	1 800	1 963	2 090	1 254	1 308	1 235	365	395	413
Santok	1 850	1 955	1 944	1 262	1 269	1 148	374	392	418
razem:	8 624	9 242	9 283	5 937	6 175	5 613	1 695	1 813	1 917
Gorzów Wlkp.	20 897	22 582	23 310	11 209	11 285	10 119	7 185	7 740	8 142
razem:	29 521	31 824	32 593	17 146	17 460	15 732	8 880	9 553	10 059

Źródło: GUS.

Wywiady pogłębione z ekspertami w dziedzinie pomocy społecznej pokazały, że najlepiej oceniany jest dostęp do usług publicznych świadczonych w Gorzowie Wielkopolskim. Przedstawiciele gmin wiejskich MG-6 bardzo wyraźnie wskazują, że to właśnie miasto Gorzów Wielkopolski dysponuje profesjonalną bazą w zakresie pomocy społecznej. Bardzo dużą rolę odgrywa tu Gorzowskie Centrum Pomocy Rodzinie i Polityki Społecznej, w którym wsparcie otrzymują osoby niepełnosprawne. Częstą barierą w dostępie do usług publicznych dla mieszkańców jest komunikacja publiczna.

Respondenci często powtarzają, że poprawa wyposażenia instytucji była możliwa dzięki wsparciu Unii Europejskiej.

W Gminie Kłodawa działalność prowadzi warsztat terapii zajęciowej oraz świetlice środowiskowe. Budynek Ośrodka Pomocy Społecznej wymaga remontu. W Santoku znajduje się środowiskowy dom pomocy społecznej, z którego korzystają mieszkańcy innych gmin. Gorzów Wielkopolski w 2011 roku na pomoc społeczną przekazał kwotę 75,8 mln. złotych, co stanowi aż 16 % ogółu wydatków budżetowych w 2011 roku. Łącznie na pomoc społeczną na obszarze MG-6 wydano 94,7 mln. złotych.

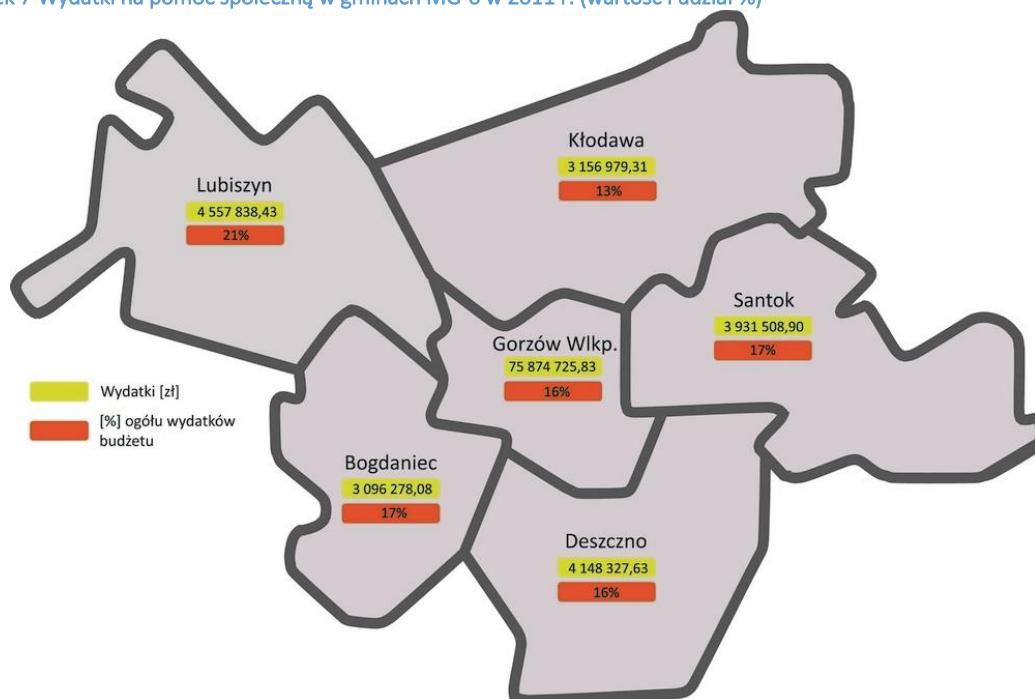
Tabela 6. Wydatki na pomoc społeczną w gminach MG-6

Wyszczególnienie	Pomoc społeczna					
	2009		2010		2011	
	[zł]	[%]	[zł]	[%]	[zł]	[%]
Bogdaniec	2 885 357,02	19	3 227 809,07	15	3 096 278,08	17
Deszczno	3 644 603,92	15	4 075 711,92	16	4 148 327,63	16
Kłodawa	3 002 816,59	14	3 237 359,85	13	3 156 979,31	13
Lubiszyn	3 950 090,94	20	4 537 879,97	24	4 557 838,43	21
Santok	3 606 783,38	17	3 802 583,17	14	3 931 508,90	17
razem:	17 089 651,85	-	18 881 343,98	-	18 890 932,35	-
Gorzów Wlkp.	72 074 095,89	15	74 468 739,36	15	75 874 725,83	16
razem:	89 163 747,74	-	93 350 083,34	-	94 765 658,18	-

Źródło: GUS.

Wywiady z ekspertami w dziedzinie pomocy społecznej na obszarze MG-6 wskazują, że potrzeby mieszkańców w zakresie pomocy społecznej znacznie przekraczają środki finansowe przeznaczane na ten cel. Specjaliści i osoby zarządzające w tym obszarze jednoznacznie deklarują, że środki pozostające w dyspozycji instytucji pomocy społecznej wydatkowane są racjonalnie, w sposób prawidłowy i celowy.

Rysunek 7 Wydatki na pomoc społeczną w gminach MG-6 w 2011 r. (wartość i udział %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

2.1.3. Analiza zasobów ludzkich w sektorze usług społecznych

Eksperska ocena pracy i działalności instytucji pomocy społecznej na rzecz osób potrzebujących wypada pozytywnie. W zdecydowanej większości pracownicy posiadają wykształcenie kierunkowe i biorą udział w licznych szkoleniach. Wysokie kwalifikacje pracowników przekładają się na dobrą ocenę wiedzy na temat rzeczywistych potrzeb mieszkańców w zakresie pomocy społecznej.

Tabela 7. Ocena jakości kadr pomocy społecznej na obszarze MG-6

	Gorzów	Lubiszyn	Kłodawa	Santok	Bogdaniec	Deszczno
Skala ocen: 1. bardzo źle; 2. źle; 3. średnio; 4. dobrze; 5. bardzo dobrze						
fachowość kadr instytucji i organizacji zajmujących się realizacją usług społecznych	4	5	4	5	4	5
wiedzę instytucji i organizacji na temat rzeczywistych potrzeb mieszkańców	4	4	4	5	4	3

Źródło: Na podstawie IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

Spośród wszystkich samorządów MG-6 jedynie w Gminie Bogdaniec zauważono nieznaczny spadek beneficjentów pomocy społecznej. Jednym z czynników przyczyniającym się do tego jest zwiększenie liczby miejsc pracy oraz wzrost aktywności organizacji pozarządowych.

2.2. Struktura zależności funkcjonalnych systemu usług społecznych w obrębie MG-6

Gorzów Wielkopolski jest samorządem o szczególnym znaczeniu w zakresie świadczenia usług publicznych w zakresie pomocy społecznej. Większość instytucji świadczących usługi w zakresie pomocy społecznej znajduje się w Gorzowie Wielkopolskim (np. Gorzowskie Centrum Pomocy Rodzinie i Polityki Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy). Znacznym utrudnieniem dla mieszkańców sąsiednich gmin jest dojazd do Gorzowa Wielkopolskiego (zwłaszcza dla osób niepełnosprawnych), ze względu na brak częstej komunikacji publicznej i barierę finansową.

Ponadto Gorzów Wlkp. jest dla gmin wiejskich MG-6 bardzo ważny z punktu widzenia rynku pracy. Rozwój gospodarczy i miejsca pracy powstające w Gorzowie Wlkp. (np. dzięki inwestycjom w Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej) wpływają bezpośrednio na łagodzenie problemów społecznych w gminach tzw. pierścienia funkcjonalnego. Jednocześnie skutki kryzysu gospodarczego i znaczny spadek dynamiki wzrostu lokalnej gospodarki w pierwszej kolejności uderzają w mieszkańców gmin wiejskich. Obserwacja krótkookresowych trendów wskazuje, wskaźniki bezrobocia, minimalnie, ale szybciej rosną w gminach wiejskich MG-6, niż w samym Gorzowie Wielkopolskim.

Do ważnych instytucji publicznych świadczących usługi w zakresie pomocy społecznej, z których korzystają mieszkańcy innych gmin Związku Celowego należą Warsztaty Terapii Zajęciowej w Deszcznie. Ponadto mieszkańcy gmin MG-6 korzystają z usług instytucji zlokalizowanych poza ich obszarem. Do najważniejszych należy Środowiskowy Dom Pomocy Społecznej w Kostrzynie nad Odrą.

Podobnie jak w świadczeniu usług publicznych w zakresie edukacji i kultury, tak i w pomocy społecznej Związek Celowy MG-6 może wypełniać rolę instytucji pozyskującej środki Unii Europejskiej na projekty realizowane na całym jego obszarze. Ponadto, z racji zgłaszanych przez gminy wiejskie MG-6 niedoborów w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi,

związek mógłby na poziomie ponadlokalnym współpracować z NGO. Wtedy gminy wiejskie mogłyby zyskać dostęp do profesjonalnych usług publicznych z zakresu pomocy społecznej, które doskonale wypełniałyby zadania realizowane przez instytucje publiczne.

Tabela 8 Możliwości i przeszkody współpracy w ramach MG-6 w pomocy społecznej

	Możliwości	Przeszkody
Gorzów Wlkp.	– Wspólna realizacja projektów	– Różnorodność potrzeb gmin – członków MG-6, – Przepisy prawa, w tym ustawa o finansach publicznych
Lubiszyn	– Jedno centrum integracji społecznej z filiami w gminach	– Biurokracja, – Nierównomierny podział środków w ramach powiatu, – Partykularne interesy gmin,
Kłodawa	– Współpraca z organizacjami pozarządowymi z terenu Gorzowa Wielkopolskiego	– Brak środków finansowych, – Brak kontaktów między, pracownikami instytucji pomocy społecznej
Santok	– Tak.	-----
Bogdaniec	– Współpraca z organizacjami pozarządowymi	– Małe zaangażowanie społeczności lokalnej, – Niska aktywność wolontariuszy
Deszczno	– Gorzów Wielkopolski posiada pełny wachlarz usług socjalnych i kadre specjalistów, która może być dostępna dla mieszkańców Deszczna	– Brak woli współpracy, – Bariera komunikacyjna

Źródło: Na podstawie IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

2.3. Analiza efektywności i jakości usług społecznych (pomocowych) na obszarze MG-6

Eksperci biorący udział w wywiadzie pogłębionym, za najważniejszy element świadczący o wysokiej jakości usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej uznali kompetencje osób (kadr) instytucji i organizacji zajmujących się realizacją usług publicznych. Ponadto eksperci uznali, że jakość usług zależy również od celowości wydatków instytucji skierowanych do potrzebujących.

Tabela 9 Eksperska ocena elementów charakteryzujących realizację usług publicznych

	Gorzów Wlkp.	Lubiszyn	Kłodawa	Santok	Bogdaniec	Deszczno
<i>skala ocen: 1. bardzo źle; 2. źle; 3. średnio; 4. dobrze; 5. bardzo dobrze</i>						
ogólnie – jakość realizacji usług społecznych na terenie miasta/gminy	3	5	4	4	4	5
liczbę instytucji i organizacji realizujących usługi społeczne na terenie miasta/gminy	3	2	3	4	4	2
wyposażenie techniczne tych instytucji i organizacji	3	5	3	4	3	3
skuteczność działań jednostek samorządu realizujących usługi społeczne	3	4	4	4	4	4
skuteczność działań organizacji pozarządowych realizujących usługi społeczne	3	3	3	4	4	2
skuteczność działań podmiotów ekonomii społecznej realizujących usługi społeczne	3	1	3	3	3	3
aktywność społeczną mieszkańców MG-6 (na rzecz miasta/gminy oraz osób potrzebujących pomocy)	3	2	2	4	3	3
dopasowanie oferty usług społecznych do potrzeb mieszkańców	3	4	4	4	3	3
współpracę administracji miasta/gminy z instytucjami i organizacjami realizującymi usługi społeczne	3	4	3	4	4	4
sposób realizacji zadań z zakresu usług społecznych przez miasto/gminę	3	4	4	4	4	3
współpracę w realizacji usług społecznych administracji miasta/gminy	3	4	4	4	4	2

z organizacjami pozarządowymi						
wielkość środków, jakie władze miasta/gminy przeznaczają na realizację usług społecznych	3	4	3	4	4	3
celowość kierunków wydatkowania tych środków	4	5	4	5	5	4
fachowość kadr instytucji i organizacji zajmujących się realizacją usług społecznych	4	5	4	5	4	5
dbałość o potrzeby osób niepełnosprawnych w waszym mieście/gminie	3	3	4	4	4	4
wiedzę instytucji i organizacji na temat rzeczywistych potrzeb mieszkańców	4	4	4	5	4	3

Źródło: Na podstawie IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

Zdaniem ekspertów biorących udział w badaniu ankietowym, najistotniejszym warunkiem do poprawy jakości usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej jest w pierwszej kolejności poprawa przepływu informacji pomiędzy instytucjami i organizacjami świadczącymi usługi społeczne. Lepszy przepływ informacji przekłada się na poprawę współpracy instytucji pomocy społecznej. Jest to w kontekście MG-6 o tyle istotne, że to w Gorzowie Wielkopolskim zlokalizowanych jest większość instytucji, a organizacje pozarządowe są w stanie realizować część zadań przekazanych przez administrację.

Warunkiem do polepszenia jakości usług publicznych jest również lepsze rozpoznanie potrzeb społeczności lokalnych. W tym kontekście zasadna wydaje się propozycja Gminy Lubiszyn dotycząca utworzenia jednego centrum integracji społecznej z filiami w gminach.

Do korzyści jakie mogą uzyskać członkowie Związku Gmin MG-6 wynikające z integracji zarządzania w dziedzinie pomocy społecznej w obrębie MG-6 należy:

- możliwość wymiany informacji i doświadczeń,
- realizacja nowych pomysłów,
- upowszechnienie dobrych praktyk,

- wspólna organizacja konkursów dla NGO (obniżyło by to znacznie koszty administracyjne).

2.4. Aktywność organizacji pozarządowych w sektorze pomocy społecznej

Wyniki badań na poziomie krajowym wskazują, że organizacje sektora pozarządowego są mocno aktywne w obszarze zaangażowania w społeczną działalność pomocową (zgodnie z danymi GUS z raportu „Sfery działalności organizacji pożytku publicznego w Polsce” 24% polskich organizacji pożytku publicznego działa w obszarze „pomocy społecznej i socjalnej”. Choć na terenie MG-6 (a szczególnie w samym Gorzowie Wlkp.) można zidentyfikować stosunkowo liczną grupę podmiotów tzw. III sektora, które realizują działania skierowane do potrzebujących lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, to jednak można wskazać stosunkowo dużą przestrzeń dla ekspansji tego typu organizacji, w szczególności na terenach wiejskich. W szczególności można zaobserwować spore możliwości intensyfikacji współpracy między organizacjami pozarządowymi, a samorządami, np. dzięki wykorzystaniu mechanizmów w ramach Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (wspieranie lub zlecenie realizacji zadań publicznych). Eksperti, którzy uczestniczyli w badaniach, za najważniejszy element świadczący o obniżeniu jakości usług publicznych w dziedzinie pomocy społecznej uznali niską skuteczność działań podmiotów ekonomii społecznej realizujących usługi społeczne. Zaskakujące jest to, że na umiarkowaną ocenę wskazali zarówno przedstawiciele gmin wiejskich jak i Gorzowa Wielkopolskiego. Niemniej jednak to na obszarach wiejskich MG-6 działalność organizacji pozarządowych jest mniej widoczna.

Tabela 10. Ocena działalności NGO w dziedzinie pomocy społecznej

JST	Działalność NGO w dziedzinie pomocy społecznej
Gorzów Wielkopolski	<p>Współpraca Miasta z organizacjami spełnia oczekiwania stron. Z roku na rok obserwuje się coraz większą aktywność obywatelską mieszkańców. Miernikiem tego jest coraz większa liczba wniosków mieszkańców o przeznaczenie środków na konkretne działania. Do najaktywniejszych organizacji w obszarze pomocy społecznej w Gorzowie należą:</p> <ul style="list-style-type: none">– Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna,– Caritas Archidiecezji Zielonogórsko – Gorzowskiej. <p>Organizacje te kierują swoje działania do największej liczby osób potrzebujących oraz aktywnie pozyskują środki na tą działalność.</p>

Lubiszyn	<p>Jedną z najaktywniejszych organizacji pozarządowych jest Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „SZANSA”. Organizacja organizuje spotkania wigilijne i wycieczki dla osób niepełnosprawnych. Ponadto przy parafiach działają cztery oddziały Caritas.</p> <p>Gmina nie organizuje konkursów ofert dla organizacji pozarządowych w dziedzinie pomocy społecznej. Gmina angażuje się w pobudzanie aktywności mieszkańców w organizacjach pozarządowych. Inicjuje powstawanie klubów seniora. Bardzo dobrze przebiega współpraca z kołami gospodyń wiejskich.</p> <p>Dużym mankamentem w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Gminie jest niska aktywność mieszkańców i brak liderów społeczeństwa obywatelskiego. Jednakże gmina jest bardzo otwarta na wszelkie działania inicjowane przez mieszkańców na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.</p>
Kłodawa	<p>Gmina nie ma pełnomocnika ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi. Aktywność mieszkańców utrzymuje się od kilku lat na tym samym poziomie. Mieszkańcy aktywizują się zwłaszcza wtedy kiedy jest szansa na uzyskanie „jakiejś korzyści”. Ośrodek Pomocy społecznej jest przeciążony i brakuje silnych organizacji pozarządowych aby część zadań przejąć od gminy. OPS nie organizuje konkursów dla NGO. Priorytetem gminy jest aktywizacja osób starszych, dlatego bardzo dobrze działają kluby seniora.</p>
Santok	<p>Gmina przyjęła wieloletni program pomocy najuboższym. Powołała pełnomocnika ds. patologii i rozwiązywania problemów alkoholowych. Aktywność społeczna mieszkańców jest oceniana pozytywnie, następuje jej stały wzrost. Brakuje organizacji prowadzących działania w zakresie pomocy społecznej.</p>
Bogdaniec	<p>Aktywność społeczna mieszkańców utrzymuje się bardzo dobrym poziomie. Dużą zasługę w tym ma Biblioteka Publiczna w Bogdańcu. Bardzo istotną rolę dla rozwoju aktywności lokalnej pełnią koła gospodyń wiejskich. Intensywną działalność prowadzi Caritas. Jednakże brakuje organizacji pozarządowych, które mogłyby profesjonalnie realizować zadania z zakresu pomocy społecznej powierzone przez gminę.</p>
Deszczno	<p>W gminie zdecydowanie rośnie aktywność mieszkańców. Przejawia się to np. dużym zaangażowaniem w obliczu zagrożeń powodziowych. Ponadto imprezy organizowane przez Gminę przyciągają dużą liczbę uczestników.</p> <p>W gminie prowadzi działalność PCK oraz Caritas. Aktywną działalność prowadzi również Polski Komitet Pomocy Społecznej. Bardzo dobrze odbierana przez mieszkańców działalność kół gospodyń wiejskich oraz ochotniczych straży pożarnych. Gmina organizuje konkursy dla NGO.</p>

Źródło: Na podstawie IDI z ekspertami w dniach 22-26.04.2013 r.

Okolicznością dla podniesienia jakości i różnorodności świadczenia usług publicznych jest utworzony w Gorzowie Wielkopolskim ośrodek wsparcia ekonomii społecznej, którego zadaniem będzie większa promocja i wsparcie procesów tworzenia spółdzielni socjalnych.

W kontekście wzmocnienia aktywności sektora pozarządowego w obszarze pomocy społecznej na terenach wiejskich zasadne możliwe jest inicjowanie projektów, realizowanych przez wiodące (najsilniejsze) gorzowskie organizacje w gminach tzw. pierścienia funkcjonalnego, angażujące przy tym lokalne podmioty lub grupy nieformalne. Tego typu współpraca wymaga jednak aktywnego podejścia wszystkich kluczowych aktorów – zarówno samorządów i ich instytucji, jak i samych organizacji.

Do organizacji pozarządowych wskazanych przez ekspertów, mogących koordynować działania w ramach MG-6 w dziedzinie współpracy z III sektorem należą:

- Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna,
- Caritas Archidiecezji Zielonogórsko – Gorzowskiej.

Postulując zwiększenie roli organizacji pozarządowych w obszarze pomocy społecznej i socjalnej w MG-6 należy wziąć pod uwagę, że potencjalnymi obszarami działania NGO są:

- prowadzenie lub wspieranie żłobków, domów dziecka, rodzin zastępczych, usługi adopcyjne, prowadzenie świetlic, inne,
- usługi socjalne adresowane do dzieci i młodzieży,
- działania wspomagające rodziny (w tym wielodzietne oraz samotnie wychowujące dzieci) znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej, niewydolne wychowawczo, pomoc ofiarom przemocy w rodzinie, pomoc ubogim,
- pomoc bezdomnym, w tym prowadzenie schronisk,
- pomoc uzależnionym lub ich bliskim, profilaktyka uzależnień,
- pomoc uchodźcom,
- pomoc osobom niepełnosprawnym, chorym oraz starszym,
- ratownictwo górskie, wodne, pomoc ofiarom klęsk żywiołowych, katastrof itp.,
- ratownictwo pożarnicze,
- zorganizowana dystrybucja darów rzeczowych, odzieży i żywności (np. Banki Żywności) oraz wsparcia finansowego (pożyczki, zasiłki itp.).

Spis tabel

Tabela 1. Świadczenia pomocy społecznej korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej	10
Tabela 2. Stopa bezrobocia 2011 – 2013 r. porównanie.....	11
Tabela 3. Instytucje świadczące usługi publiczne w dziedzinie pomocy społecznej w Gorzowie Wlkp..	13
Tabela 4. Instytucje świadczące usługi w zakresie pomocy społecznej w Gminie Lubiszyn	16
Tabela 5. Świadczenia rodzinne – kwoty świadczeń rodzinnych wypłaconych w roku – ogółem	21
Tabela 6. Wydatki na pomoc społeczną w gminach MG-6.....	23
Tabela 7. Ocena jakości kadr pomocy społecznej na obszarze MG-6	24
Tabela 8. Możliwości i przeszkody współpracy w ramach MG-6 w pomocy społecznej	26
Tabela 9. Ekspercka ocena elementów charakteryzujących realizację usług publicznych	27
Tabela 10. Ocena działalności NGO w dziedzinie pomocy społecznej	29

Spis rysunków

Rysunek 1 Priorytety rozwoju usług publicznych w dziedzinie pomocy społ. w Gorzowie Wlkp.	15
Rysunek 2 Priorytety rozwoju usług publicznych w dziedzinie pomocy społ. w Gminie Lubiszyn.....	17
Rysunek 3 Priorytety rozwoju usług publicznych w dziedzinie pomocy społ. w Gminie Kłodawa.....	18
Rysunek 4 Priorytety rozwoju usług publicznych w dziedzinie pomocy społ. w Gminie Santok	19
Rysunek 5 Priorytety rozwoju usług publicznych w dziedzinie pomocy społ. w Gminie Bogdaniec.....	20
Rysunek 6 Priorytety rozwoju usług publicznych w dziedzinie pomocy społ. w Gminie Deszczno	21
Rysunek 7 Wydatki na pomoc społeczną w gminach MG-6 w 2011 r. (wartość i udział %)	24